Horváth Péter

Bábel

*(*Olvastuk *rovatunkban közöljük Szakonyi Károly kritikáját Horváth Péter most megjelent könyvéről, amelynek nagy része olvasható volt lapunkban. Alább ízelítőt adunk* Kajár *című régebben írott irodalmi szociográfiájából, amely ugyancsak a* Bábel*ben jelent meg.)*

Kajár

Csúnya falu volt, mikor ideköltöztem. Igazából csak a neve tetszett: Balatonfőkajár! Mintha volna valahol egy kódis Alkajár meg egy savanyú Felkajár, amikhez képest a mi Kajárunk dúsgazdag, príma helység. Főkajár rosszkedvű, lapító, sanda község volt. Elhanyagolt, poros. Gazdagnak se lehetett volna mondani. Régebben igen, régen többször is volt gazdag. A hatvanas évek elejéig hozzá tartozott Aligától Keneséig a Balaton-part, meg a partot környező földek: Gimásza, Tikacs, Akarattya, Somlóhegy, Öreghegy, Apát- és Tekeres-puszta. Ahol most a Klub Aliga büszke bérlői ereszkednek a vízhez (s ahol néhány éve még az elvtársak kocogtak), ott korábban a kajári ökröket hajtották itatni a tóra. Aztán ahogy erősödött a Balaton divatja, a korábban jelentéktelen kis strandközségek gyarapodni kezdtek („Pedig mi volt azelőtt Akarattya, Péterkém?! Hat villa?!"), s egy napon Kajár arra ébredt, hogy csak a neve maradt gazdag. Földjeit sorra elcsatolták, tópartja se maradt.

A korábbi századok során is többször elszegényedett és elnéptelenedett. Kifosztották tatárok, fölégették törökök, az ezerhatszázas évek végén a porták kétharmada megint pusztává vált. A második világháború végén tizennégyszer cserélt gazdát a falu, vagyis az, ami megmaradt belőle. Az itteniek földbe vájt hombárokban próbálták átvészelni a harcokat.

Hajdani szomszédasszonyom – boldog emlékezetű Rózsika néni – túlélte azokat a kemény, téli hónapokat.

– Két gyerekem volt – mesélte egyszer –, egyik kicsi, másik pici. Uram a fronton, a házunk szétlőve, a ruszkik még a fagyott krumplit is kizabálták a földből... Hogy éltem volna meg? Hogy etettem volna a gyerekeket? Azt adtam zabáért, amit adhattam. Ismeri a dalt: „Csillagom, révészem, vígy által a Dunán, uramról maradott subám neked adom..." Subám nem volt, de nem is az kellett azoknak, mindegy,

milyen nyelvet beszéltek. Odatartottam magamat nekik konzervért, komiszkenyérért, mikor mit adtak. Ezért nem áll velem a falu még most se igen szóba. Dögöltem volna meg? Hagytam volna halni a gyerekeimet? Fölneveltem, iskoláztattam őket. Most persze nem nyitják rám az ajtót, csak ha valamit akarnak. Mindegy, adok nekik, amíg bírok.

A férje kilencszázötven körül keveredett haza, orosz hadifogságból. Mégse bíztak benne, megtették rendőrspiclinek.

– Mindenki tudta, Péterkém. Az emberek valahogy mindig mindent tudnak. Az uram bele is rokkant. Ivott, mi mást csinálhatott volna? Verte a gyerekeket meg engem. Örültem, amikor meghalt. Na, a faluban ezért se szerettek. Hogy örülni mertem. Pedig hányan vannak itt, Péterkém, akik örülnének!

Szókimondó, bátor asszonynak ismertem. Lassan tíz éve, hogy meghalt. "Fulladt a torka." Ültem párszor bent, a kórházban, az ágya mellett.

– Jöjjön – mondtam neki –, hazaviszem, autón. Nem, nem hozzánk, oda nem vihetem. Magához megyünk, Kajárra. Pálinkázunk, beszélgetünk, mulatunk, mint régen.

Felfénylett a szeme:

– Csinálunk színházat?

– Persze – mondtam neki. – Mint a nyúllal.

Koranyári nyúl volt, az udvaromon ütöttem meg. Kiirthatatlan akácos burjánzik nálam – nem tudni, ki mondhatta Szép Nellinek, hogy az akác hasznos növény –, de mint az őserdő, sötét és áthatolhatatlan. Mélyen bent, a sűrűben ült a nyúl. Szép, fekete bak volt, mosolygós. Napokig ücsörgött ott, mint aki jól van. Mellső mancsai közt répát szorongatott, azt harapdálta. Na, mondom, mindegy hol tanyáztál azelőtt, pajtás, ha itt makogsz nálam harmadik napja, akkor – mondhatni – már az én nyulam vagy!

– Úgy is van! – bólogatott Rózsi néni. – Üsse csak agyon, majd én segítek megnyúzni!

Fogtam egy féltéglát (az is sűrűn terem nálam a gazban), odavágtam. Mindjárt fölfordult. Betettem egy zsákba, a zsákot a vállamra dobtam, indultam az út túloldalára, Rózsi nénihez. De az már messziről integet:

– Nem jó! Most nem alkalmas! Ide ne hozza azt a zsákot, vendégem van! Jöjjön máskor, legközelebb! – És kacsingat, mintha rájött volna a kórság.

Na, megvonom a vállam, rajta a zsákkal, benne a nyúllal, fordulok vissza, hát nem ott terem, de mintha a földből nőtt volna ki, éppen

előttem, a másik szomszédasszonyom? Tőlem fiatalabb, formás asszony, de olyan szigorúféle, mintha – teszem azt – szicíliai volna.

– Nem látott – azt mondja –, Péter, kérem, egy nyulat?

Nagyon belém vágott ezzel a kérdéssel.

Hogy éppen akkor, pont ott, és éppen ezt!

Beismertem, mert muszáj volt, a nyúl súlya húzta lefelé a vállam, bár ő azt nem tudhatta, mármint a szigorú szépség. Meg is kérdezte, hogy hol van. Mármint a nyúl. Merthogy az az ő megszökött tenyésznyula, mondta, a Gyula.

– Gyula – mondtam.

– Gyula – mondta, és nézett rám (meg a zsákomra) kérlelhetetlenül, gyönyörű szigorún (vagy szigorú gyönyörűn, ezt nem tudnám most, ennyi év távlatából, biztosan eldönteni).

– Hol van most a Gyula – mondta.

De tényleg inkább mondta, mintsem kérdezte. Nagyon tudott mondani dolgokat, amik kérdések voltak.

– A zsákomban – mondtam én erre.

– Ideadja – mondta.

– Nem él már – mondtam.

– Nem baj – mondta.

Odaadtam.

Még most is látom magam előtt, ahogy távolodik a fényes, fekete mintás pongyolájában, jobb kezében a zsákommal, amit sose adott vissza. Jött aztán a Rózsi néni vagy két óra múlva, hogy lehet már nyúzni, elment a vendége. Lehet, hogy lehetne, de most már nem lehet, mondtam. Nevettünk aztán, sokat. Szálltak a nyarak.

Kislányomat igen szerette.

– Színház! – Kötényében ringatta, itatta, etette. – Tapsikoljunk!

Sose járt színházban.

(A Bertha Bulcsu-emlékdíj irodalmi riport kategóriájának fődíjas műve.)

(Horváth Péter: Bábel, Noran Libro Kiadó, 2019.)